

Hvala, sveti oče!

Štiridnevni pastirski obisk papeža Janeza Pavla II. v deželi Furlaniji Julijski krajini (od 30. aprila do 3. maja) je bil dogodek, o katerem lahko povsem upravičeno trdimo, da bo ostal zapisan v zgodovini naših krajev z zlatimi črkami. Obisk poglavarja katoliške Cerkve je v polni meri izpolnil pričakovanja vernih množic, toda mirno lahko rečemo, da je njegov globoki krščanski in to-rej življenjski optimizem zajel celotno prebivalstvo v deželi, kar

(foto D. Križmančič)

je zlasti važno v sedanjem času, ko smo takorekoč vsak dan pričati tudi neslutnim spremembam, ko se vse okrog nas navidezno podira in je zato pesimizem splošen in morda celo prevladujoč vsakdanji pojav.

Mimo tega je treba ugotoviti, da je papeževa beseda — če se ne motimo, je med obiskom imel nič manj kot 25 govorov — vedno obravnavala tiste probleme, ki so za naše kraje najbolj aktualni in tudi najbolj kočljivi. Krona teh problemov je gotovo sožitje med posameznimi narodnostnimi skupnostmi, ki živijo v Furlaniji Julijski krajini, predvsem seveda sožitje med večino in manjšino.

Se namreč zvenijo v naših ušesih odkrite grožnje ob napovedi, da se bo med mašno daritvijo na Velikem trgu v Trstu slišala tudi slovenska beseda v obliki petja ter branja berila in prošenj. Skrajneži in nestrpnosti so

D.L. ■■■■

Papežev obisk pomeni izziv za nas vse

Obisk papeža Janeza Pavla II. v deželi je bil prav gotovo zgodovinski dogodek, o tem ni dvomov. Cerkev se je predvsem po njem pokazala kot moralna avtoriteta, ki nagovorja tudi sedanjega človeka, sredi stehnzirane, potrošniške družbe. Bil sem med dvomljivci, ki so se spraševali o koristnosti

MARKO TAVČAR

(predvsem pastoralni), a tudi »politični«, če naj tako rečem, tega obiska. Toliko polemik smo slišali, toliko slabe krvi je bilo predvsem v Trstu zaradi tega obiska in rabe slovenščine, da se ne čutim krivega zaradi tega. Veliko pohujšanje so vzbudile tudi izjave nekaterih duhovnikov in žal celo škofov. Ob koncu pa lahko ugotavljam, da je papežev obisk za vse nas lep izziv. Izziv za škofove, za duhovnike in ljudi, ki imajo druge vloge, a tudi za vsakega posameznega človeka. Vse je opozoril, da smo poklicani k oblikovanju boljšega sveta, boljše družbe, ki bo spoštovala dostojanstvo človeka, trpečega, bolnika, starega in osamljenega, a tudi vseh ki so zapostavljeni drugače, recimo zaradi rabe manjšinskega jezika.

Bil je »trenutek milosti«, če naj parafraziram misel, ki jo je sv. oče razvil med srečanjem z mladino na Prvomajskem trgu v Vidmu, v nedeljo, 3. maja. Trenutek milosti, kar pomeni, da se je ob tem obisku lahko vsakdo izmed nas zamislil o tem, kar ne gre v njem samem, v njegovi družini, vasi ali mestni četrti, v župniji in nato šir-

Slovenske noše na Trgu Unità med slovesno liturgijo (foto D. Križmančič)

še v občini, pokrajini, škofiji, deželi itd. To milost pa moramo živeti in jo posredovati dalje, zanj se moramo odločiti svobodno. Bomo znali odgovoriti pozitivno, aktivno, delavno in marljivo na ta izziv? To je sedaj vprašanje, ki me žuli. Bomo znali v naši vsakdanji stvarnosti premagati strahove in malodušja, si zavihati rokave in začeti pri majhnih stvarih, da bomo ustvarjali boljšo družbo?

Naj temu vprašanju sledi krajša kronika papeževih izzivov, še zlasti na Goriškem in v videmski nadškofiji.

GORIŠKA

Papežev obisk se je, kot vsi vemo, začel v Ogleju. Izbira ni bila slučaj-

na, saj je bilo krščanstvo prisotno v Ogleju že v prvih stoletjih in je bil središče širjenja vere na tem področju. Prav zato je bil nagovor v oglejski baziliki uglašen zelo široko. Razveselila sta nas slovenska pesem in slovensko berilo.

Obisk v sami Gorici je bil v soboto popoldne. Zaradi mogočnega nastopa v Trstu, bodisi pred stolnico sv. Justa kot na Velikem trgu in drugih srečanjih v mestu, je goriški del obiska, vsaj v medijih, ostal nekoliko v ozadju. To konec koncev ni niti tako važno, ker je papež v vsaki stvarnosti razčlenil izrazito krajevno problematiko. Tako je bil tudi v Gorici in zato

■■■■ 2

JANEZ PAVEL II. V TRSTU

Papež Janez Pavel II. je dobro vedel, komu je v soboto, 2. maja, govoril na Trgu Unità v Trstu. »Ne bojte se,« je rekel vsem, ki so ga zbrano poslušali. S temi besedami je hotel opogumiti vse, ki niso trdni v veri ali ki se bojijo sočloveka, ker ga ne poznajo, in zato odklanjajo sodelovanje.

Slovinci iz tržaške pokrajine, ki so se v velikem številu udeležili te zgodovinske maše, so ob zaključku izrazili svoje zadovoljstvo nad potekom. Čeprav so italijanski mediji v dneh pred papeževim prihodom pisali o tem, kako bo slovenska prisotnost med to mašo »malenkostna«, je v resnici ostalo pri tem, kar je bilo določeno že od samega začetka. V slovenščini smo slišali drugo berilo

(bral ga je Jožko Gerdol), dve prošnji (prebrala sta ju Lilijana Filipčič in Tomaž Simčič) ter tri pesmi (Oče večni na oltar, Blagoslovi nas, Zveličar, za zaključek pa še Marija skoz življenje, ki je lepo zadonela na koncu, ko je dvajsettisočglava množica zapuščala trg.

Slovenskim vernikom je papež Janez Pavel II. namenil pozdrav, ki je bil daljši, kot so mnogi pričakovali, in ki ga objavljamo na drugem mestu. V svoji homiliji je papež Janez Pavel II. predvsem poudaril, da tržaško kulturo od nekdanj bogatijo vrednote, kot so svoboda in ljubezen do domovine, strpnost in gostoljubje. Kako naj pozabimo, da je bil Trst od 18. stoletja dalje kraj, v katerem so se vedno srečevali in živeli skupaj

pripadniki različnih narodnosti in kultur. To mesto je torej, lahko bi rekli — po svojem naravnem poslanstvu — most med latinskimi, germanskimi in slovanskimi svetom, je še naglasil papež in opozoril, da se je treba odločno upreti vsem poskusom tistih, ki hočejo ljudi deliti med sabo in skušajo ovirati sožitje med različnimi etničnimi skupinami...

Kljub vsem polemikam, ki so bile in verjetno še bodo v zvezi s papeževim obiskom, saj se volilna kampanja še ni zaključila, pa predvsem ne smemo pozabiti bistva: prvič se je namreč zgodilo, da je bila slovenščina z aplavzom sprejeta na tržaškem Trgu Unità, ki je za nekatere velja za simbol italijanstva.

HVALA, SVETI OČE!

◀▶▶▶▶
do zadnjega grozili, da bodo že prvo slovensko besedo preglasili z žvižgi iz tisočev in tisočev piščalk. (Tako je najbolj razširjeni italijanski dnevnik v Trstu objavil vest, da so skrajneži baje nakupili kar pet tisoč piščalk). Nič tega pa ni bilo. Zgodilo se je celo, da je prve slovenske besede, ki jih je na trgu spregovoril sv. oče, pozdravilo ploskanje, ki je bilo tako burno in množično, da ni moglo prihajati le od prisotnih Slovencev.

Papež je namreč že dan prej, ob samem prihodu v tržaško mesto s svojimi naravnost brutalno odkritimi, jasnimi in odločnimi izvajanci »razorožil« tiste, ki so ščuvali k narodni nestrpnosti, saj je pozval Trst, naj se pogumno odloči za dialog, naj se ne pusti razdvajati in se predajati skušnjavi, da bi »domovinsko ljubezen spremenil v nacionalizem«, in naj ne dovoli, da bi »obramba lastne narodne identitete pomenila zanikanje identitete bližnje-

ga«. Prihodnost Trsta, je še dejal papež, je v tem, da postane povezovalno in vzpodbujevalno središče pri gradnji nove Evrope.

Z govorom pred cerkvijo sv. Justa je Janez Pavel II. dejansko prevzel vajeti celotnega obiska v Trstu čvrsto v svoje roke in že v kali zatrl vsak poskus motenja, rednega poteka slovesnosti na Velikem trgu in drugod.

Tik pred obiskom smo v našem listu na tem mestu izrazili željo in upanje, da bo prisotnost sv. očeta v naših krajih predvsem prispevala k vzpostavljanju krščanskih in torej omikanih odnosov med narodnostnimi skupinami, ki živijo v tem koščku Evrope. Z zadoščenjem ugotavljamo, da so papeževa prizadevanja šla v to smer, za kar mu izrekamo svoj pristrčni hvala! Prav tako smo mu iz srca hvaležni, ker je posvetil primerno pozornost naši slovenski narodni manjšini in podkrepil njeno voljo do življenja in do vsestranskega razvoja.

Udeležba na goriškem Travniku je bila zelo številna... (foto Marinčič)

Nova slovenska vlada šele sredi maja

Medtem ko pišemo, predsednik slovenske vlade Janez Drnovšek še nima popolnega seznama novih ministrov. Baje manjkajo še tri imena. Od izglasovanja konstruktivne nezaupnice Peterletovi vladi sta potekla že dva dobra tedna, a Slovenija še nima izvršne oblasti. To gotovo ne more koristiti reševanju starih in novih problemov v mladi državi, ki jih ni malo.

V Drnovškovi vladi bodo, kot se napoveduje, predstavniki vseh slovenskih strank, razen krščanskih demokratov, narodnih demokratov, ljudske stranke in liberalcev.

Nova vlada bo imela več predstavnikov; eden teh bo dr. Jože

Pučnik, predsednik socialdemokratske stranke in tudi predsednik Demosa, ki se je medtem razšel.

Zunanje, notranje in obrambno ministrstvo bo ostalo v istih rokah kot doslej, ministrstvo za izseljence in zdomstvo pa bo prevzel dr. Prunk, ki je po poklicu zgodovinar. Parlament bo nove ministre imenoval šele sredi tega meseca.

* * *

Popravek:

Naslov članka »Slovenski parlament včeraj in danes« v zadnji številki se pravilno glasi »Slovenski parlamentarec — včeraj in danes«.

(Ured.)

RIM ALI AVIGNON?

V teku zgodovine se je katoliška Cerkev bolj ali manj enačila z Rimom in v raznih dobah je ta rimski predznak zadobil različen pomen. Stari krščanski Rim, srednjeveški Rim, renesančni Rim, baročni Rim vse tja do novih pojmovanj Rima v dobi italijanskega Risorgimenta, od krščanskega (Gioberti) do laičnega (Mazzini). Pa spet novi Rim italijanskega zedinjenja, še dalje liktorsko-fašistično poveljevanje rimske »slave« itd. itd. Cerkev se ni vedno enako istovetila s to ali ono podobo večnega mesta, vendar ji je to vedno dajalo svoj obraz. In to tudi v različnih pojmovanjih papeškega Rima v teku zgodovine, posebej pred zadnjim koncilom.

Znano je, da smo imeli zadnja stoletja srednjega veka posebno obdobje, ko so papeži preselili Petrov sedež z bregov Tibere ob nabrežja Rodana, iz Rima v Avignon. To obdobje se je začela leta 1311 s Klementom V. do leta 1377 (ob povratku v Rim) z Gregorijem XI. (ki počiva v gotski stolnici v Arezzu). To zanimivo obdobje je poznalo več papežev, v glavnem seveda francoskih, med katerimi so bili nekateri — kot recimo Janez XXII. in Benedikt XII — vzorni. Sicer pa ni tu naš namen pisati o zgodovinskih dogodkih kot takih. To obdobje je seveda bilo znano kot »francosko« in tudi politične razmere so to izkazovale.

Ko sem se pred leti sprehajal pod belimi zidovi monumentalne papeške palače v Avignonu in ob raznih srednjeveških cerkvah v tem mestu, se mi je misel kar sama po sebi vračala v ti-

sta stoletja, ko je bila tu papeška rezidenca in vlada. Pa še značilni zgodovinski podrti most na Rodanu, o katerem še danes poje znana »chanson« — »Sous le pont d'Avignon«... Kako se je takrat odražala univerzalnost Cerkev? Kako je rimski škof sedaj v francoskem provensalskem središču lahko poosebljal katoliški duh?

Rimski škof in Petrov naslednik je bil prejšnje dni med nami. Tokrat kot slovanski, poljski Petrov naslednik. Papež Janez Pavel II. je bil v naši deželi kot odposlanec miru, kot branitelj dostojanstva človeka, kot zagovornik sožitja med narodi, kot pobornik dialoga in prijateljstva. Vse to je prišlo odločno do izraza v vseh njegovih nastopih in gestah, v slovenski besedi, v pozivu k sodelovanju in bratstvu. Podoba in vloga papeža naših dni in potreb naše dobe. Tudi vloga človeka, ki je prišel iz Krakova (ki ga je nekoč naš pisatelj Finžgar označil za »četrti« Rim).

Politika in pastorala slovanskega papeža prav gotovo ne težita k romanizaciji. Ima pogled uprt v Evropo in svet, v vesoljno Cerkev. Vse to je zgovorno tudi potrjeno na svojem obisku pri nas. Prav tako ne more biti kake »avignonizacije«, ki bi po preživelih zgodovinskih modelih oblikovala današnje papeštvo. Ne po poljskem ne po drugih modelih. Zato smo lahko hvaležni papežu Janezu Pavlu II. za njegove modre in bodrilne besede in vabila k vsestranski odprtosti med tu živečimi narodi!

a.b.

Pridobitev državljanstva slovenskih izseljencev

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa obvešča, da lahko po 41. členu zakona o državljanstvu Republike Slovenije (Uradni list Republike Slovenije št. I-1/1991) osebe, ki jim je bilo odvzeto državljanstvo Ljudske Republike Slovenije in FLRJ po zakonu o odvzemu državljanstva, podoficirji in oficirji bivše jugoslovanske vojske, ki se nočejo vrniti v domovino, pripadniki vojnih formacij, ki so služili okupatorju in pobegnili v tujino, kot tudi osebe, ki so pobegnile v tujino po osvoboditvi (Uradni list FLRJ, št. 86/46) — ter tudi njihovi otroci — pridobijo državljanstvo Republike Slovenije, če v enem letu od uveljavitve tega zakona vložijo prošnjo pri republiškem upravnem organu, pristojnem za notranje zadeve. Isto velja tudi za izseljence, ki jim je prenehalo državljanstvo Ljudske republike Slovenije in FLRJ z odsotnostjo.

Rok za vložitev prošnje bo potekel **24. junija 1992.**

Nujno je, da tisti izseljenci, ki želijo pridobiti državljanstvo Republike Slovenije, vložijo ustrežno vlogo, ali pa za to pooblastijo nekoga, ki živi v Sloveniji. Zadoščal bo

njihov podpis na pooblastilo, saj Ministrstvo za notranje zadeve za te vloge ne zahteva overovitve podpisa. V vlogi naj bodo poleg zahteve za ugotovitev državljanstva Republike Slovenije navedeni osebni podatki, ime in priimek, rojstni datum, kraj rojstva in po možnosti kraj zadnjega bivališča v Sloveniji, ter sedanji naslov vlagatelja. Izseljence je nujno opozoriti, da bodo s pridobitvijo državljanstva pridobili volilno pravico v Republiki Sloveniji in da bodo po novi Ustavi Republike Slovenije lahko v Sloveniji pridobili lastninsko pravico na zemljiščih le kot slovenski državljani, kolikor ne bi šlo za dedovanje, ko ob vzajemnosti slovensko državljanstvo ni potrebno. Poleg tega je potrebno opozoriti, da jim pridobitev državljanstva Republike Slovenije sama po sebi ne bo prinesla nobenih davčnih obremenitev, dokler tu ne bi ustvarjali dohodkov, oziroma bili v posesti nepremičnin ali drugega premoženja. Za vsa ostala pojasnila naj se zainteresirani obrnejo na sedež Svetovnega slovenskega kongresa v Trstu, ulica Gallina 5, telefon 765-633.

Deželni odbor Svetovnega slovenskega kongresa

Strgali zastavo z okna sedeža Ssk v Nabrežini

»V noči med prvim in drugim majem so "neznanci" strgali slovensko zastavo z okna našega sedeža na nabrežinskem trgu,« je v svojem tiskovnem poročilu napisal tajnik devinsko-nabrežinske sekcije Antek Terčon. »Prepričan sem, da so običajni neznanci hoteli na tak način počastiti papežev obisk in stvarno pokazati, kako si predstavljajo strpnost, medsebojno razumevanje in skupno Evropo. Neznanim storilcem se v imenu stranke in v svojem imenu najiskrenejše zahvaljujem«, zaključuje Terčon, »in jih obveščam, da bo enaka zastava še vedno vise-la z našega okna ob raznih slovenskih in drugih praznikih.«

Prof. Merku o življenju besed in imen

V Društvu slovenskih izobražencev je v ponedeljek bil gost prof. Pavle Merku, ki je govoril na temo: »Življenje besed in imen«. Govoril je predvsem o izvoru nekaterih krajevnih imen. V svojem predavanju se je tudi poklonil spominu svojega pokojnega prof. Ramovša, ki je bil »izreden jezikoslovec, velik znanstvenik in velik človek«. Prof. Merku je še dejal, da je vse življenje ostal zvest »liniji« svojega nekdanjega profesorja, čeprav so kasneje v jezikoslovju prevladale druge struje. Danes se malokdo vpraša, je med drugim dejal predavatelj, kakšna je zgodovina našega jezika.

Pavle Merku je del večera posvetil tudi krajevnim imenom in med drugim dejal, da je po njegovem malo narodov, ki bi tako slabo ravnali s svojim jezikom, kot delamo to mi v krajevni toponomastiki. Zgodilo se je že, da smo stara, pristna imena, zamenjali z drugimi. Večer v Društvu slovenskih izobražencev se je zaključil z razgovorom med predavateljem in poslušalci.

Helena Jovanovič

Sklad Mitja Čuk prireja razstavo Furlanskih naivcev od 11. do 29. maja v prostorih Hranilnice in posojilnice na Opčinah.

Odprtje razstave: ponedeljek 11. maja 1992 ob 19. uri. Obisk od ponedeljka do petka od 17. do 19. ure in v nedeljo od 10. do 12. ure.

Pokrajinski tajnik Ssk Martin Breclj o Demokratični zvezi in Slovencih v PSI

ZA DOSEGO NAŠIH PRAVIC MORAMO NAJPREJ ZDRUŽITI SILE SLOVENCİ

Tržaški pokrajinski tajnik Slovenske skupnosti Martin Breclj je v preteklih dneh izdal tiskovno poročilo, v katerem predvsem pojasnjuje, zakaj je Ssk odklonila sodelovanje z Demokratično zvezo, h kateri so poleg DSL pristopile le nekatere manjše skupine. Slovenska skupnost pa vabi k sodelovanju posebno slovenske socialiste, ki so upravičeno razočarani nad politiko PSI. »Slednja zdaj ponuja,« piše v tiskovnem poročilu, »slovensko kandidaturo za skorajšnje upravne volitve na

Tržaškem, a vprašati se je treba, ali je sploh kaka možnost, da bi slovenski kandidat na tej listi uspel, predvsem pa, ali se PSI ob tem tudi namerava jasno in formalno obvezati za kak konkreten ukrep v korist Slovencev, in če se, kateri naj bi bili ti ukrepi. Izvolitev Camberja in Agnellija v Rim prav gotovo ne daje nikakega poročila za to. Z nekritičnim pristopom k takšni listi bi Slovenci ne samo razprševali svoje glasove, ampak bi tudi objektivno podpirali politiko, ki je za našo narod-

nostno skupnost povsem nesprejemljiva,« piše še pokrajinski tajnik Ssk.

Zakaj je Slovenska skupnost odklonila sodelovanje z Demokratično zvezo pa Martin Breclj razlaga takole: »Ssk podpira prizadevanja za omikano sožitje, za katero naj bi Demokratična zve-

V torek, 12. maja, bo v Katoški knjigarni na goriškem Travniku ob 18.30 predstavitev mape in otvoritev razstave slikarjev Nadje in Silvana Bevčarja. Oba sta z Goriškega in sodita v mlajšo generacijo umetnikov.

Med njimi je tudi veliko mladih

Kandidati Ssk za bližnje volitve v Trstu

Pokrajinski svet Slovenske skupnosti je v sredo, 6. maja, odobril kandidatne liste za bližnje junijske volitve za občino, pokrajino in konzulte. Nosilci list so:

Za Občino — Peter Močnik in Samo Pahor (neodvisen)

Za Pokrajino — Joži Peterlin

Med kandidati za občino naj med drugimi omenimo Alojza Debelisa, Edija Žerjale, Jelko Cvelbar in Livija Pertota, za pokrajino pa Josipa Pečenka, Janka Bana in Maria Gregoriča. Predvsem pa je treba poudariti, da je tokrat med kandidati tudi veliko mladih.

Sekcija Slovenske skupnosti za Vzhodni Kras vabi vse svoje člane, somišljenike in prijatelje na predvolilno razpravo o vprašanih Vzhodnega Krasa in o kandidatnih listah Ssk, ki bo v Finžgarjevem domu na Opčinah, v četrtek, 7. maja, ob 20. uri.

»Glas harmonike« pri Domju

V Trstu in okolici so se na dan 1. maja zvrstile številne manifestacije in proslave. Pri Domju pa je na ta dan spet zaigral »Glas harmonike«. Gre za glasbeno prireditev, ki ga društvo »Fran Venturini« organizira vsako leto za praznik dela, namenjena pa je ljubiteljem diatonične harmonike ali frajtonarce. Nastopilo je veliko domačih godcev. Prireditev je bila letos še posebno slovesna, saj poteka 130-letnica tržaške harmonike. Pri Domju je na ogled tudi dokumentarna razstava o zgodovini harmonike. (foto M. Magajna)

za združevala sile na Tržaškem, a meni, da se temu cilju ne bo mogoče odločilno približati, dokler ne bo urejen temeljni status slovenske manjšine. Prav za to pa bi morali najprej združiti svoje sile Slovenci in v tem smislu se Ssk tudi ponuja kot zameetek vseslovenske zveze ali lige.«

Prof. Emidij Susič - ravnatelj SLORIja

Slovenski raziskovalni inštitut SLORI je za novega ravnatelja izbral sociologa prof. Emidija Susiča. Imenoval ga je upravni svet te ustanove na predlog znanstvenega sveta inštituta. Izvoljen je bil z 12 glasovi (trije so se vzdržali, proti ni glasoval nihče).

Prof. Emidij Susič je znan sociolog, in to ne le v slovenskem okviru, ki mu vsi priznavajo resen znanstveni pristop. Izdal je mnogo knjig in publikacij — omenimo naj »Tiho asimilacija«, ki jo je napisal skupaj z Danilom Sedmakom, in »Dominanza e minoranze«, ki sta jo sestavila s kolegico Annamario Boileau. Prof. Susič predava sociologijo etničnih odnosov na tržaški univerzi.

Na goriškem gradu se bo v nedeljo, 10. maja, pričela antološka razstava slikarja Carla Michelstaedterja, enega najbolj značilnih likovnih umetnikov v evropskem merilu, ki se je rodil proti koncu prejšnjega stoletja v Gorici in je umrl leta 1910. Napravil je samomer, ko je bil star komaj 23 let. Michelstaedter pa ni bil samo slikar, ampak tudi filozof in pesnik. V svojih delih je zelo dobro in nazorno opisal stisko človeka tistega časa.

Razstavo si bo na goriškem gradu mogoče ogledati do 28. junija letos ob delavnikih od 9. do 13. ure in od 15. do 20. ure, ob praznikih pa od 9. do 20. ure.

Obisk v Samatorci

Kmečki turizem na tržaškem Krasu

Mladi Dimitrij Žbogar v svoji »farmi«

(foto D. Bradassi)

Število agriturističnih objektov pri nas resda ni veliko. Zato je še toliko bolj razveseljiva vest, da v Samatorci, v zgoniški občini, pripravljajo novo agrituristično središče, ki bo tesno povezano z naravo in s kraškim okoljem. Gradbena in ureditvena dela potekajo že nekaj let, sedaj se je začela še končna faza, ki se bo po vsej verjetnosti zaključila leta 1993, ko naj bi tudi slavnostno odprli prostore. Glavni pobudnik tega načrta in lastnik prostorov je družina Žbogar, znana tudi zaradi dolgoletnega upravljanja istoimenske gostilne v vasi. Sprejel me je sin Dimitrij, ki mi je najprej razkazal zunanost. Čeprav vrt in park še nista dokončana, prijetno vplivata na obiskovalce. Že na prvi pogled lahko obiskovalec opazi, da je bil pri urejanju te kamnite kraške površine potreben velik trud, ki pa se je tudi obrestoval, kajti vse zгледа čedno in skrbno urejeno, od dreves in dolin, do kamnitih površin, predvsem pa... živali. Tu se pozna ljubezen Dimitrija in ostalih družinskih članov za živalski svet, saj so v vrtu našli svoj dom poleg mačke in psov tudi konji in dva oslička.

Glavna pozornost objekta bo namenjena, kot nam je povedal Dimi-

trij, reji koz in prašičev. V kratkem, ko bodo urejeni hlevski prostori, bodo imeli kar 45 koz. »Na ta način bomo imeli pristno domače meso in sir. Predvsem želimo nuditi pristne domače proizvode in tudi jamčiti za kakovost.«

Obrat bo lahko sprejel hkrati 50 do 60 obiskovalcev: tudi ta podatek jasno dokazuje predvsem željo po kvaliteti in ne le po kvantiteti.

»Kras je zanimiv predvsem zaradi lepote, ni pa povsem primeren za kmetijsko delo. Skušali smo najti srednjo pot, valorizirati naše področje, narediti nekaj pristnega z različnimi razvedrili. Mešanih središč namreč primanjkuje.« V načrtu je tudi nakup konj, tako da jih bodo imeli na razpolago obiskovalci za vodene izlete. »Možno tudi, da bomo nudili neke vrste sprejemno središče ali boljše penzion za konje. Oslički in druge živali pa bodo namenjeni predvsem razvedrilu otrok.«

Družini Žbogar seveda želimo čimveč sreče pri gradbenih delih in da bi se v prihodnjem letu uresničil ta pomembni načrt, ki bo med drugim veliko pripomogel k ovrednotenju našega Krasa.

(Dar)

Velik Žbogarjev hlev bo kmalu dograjen

(foto D. Bradassi)

Pogovor z načelnico Vero Tuto Ban ob 40-letnici organizacije

»V skavtizmu je nekaj, kar presega čas in prostor...«

Štiri desetletja so že minila, odkar je bila na Tržaškem ustanovljena skavtska organizacija. Mirno lahko rečemo, da je v vseh teh letih privabila v svoje vrste za naše razmere naravnost rekordno število mladih, tako vernih kot neverujočih. Za vse so znali voditelji najti pravo besedo, znali so jih vključiti v delo in vzbuditi v njih smisel za življenje v skupnosti.

O tej pomembni obletnici smo se pogovorili s prof. Vero Tuto Ban, ki je že vrsto let aktivna v tej organizaciji in je sedaj tudi načelnica tržaških skavtov.

Kako in na čigavo pobudo je začela na Tržaškem delovati skavtska organizacija in kakšne težave so spremljale njen nastanek?

Prva skupina slovenskih skavtov je nastala v Trstu oktobra 1951 po zaslugi škedenjskega kaplana g. Lojzeta Župančiča, ki se je navdušil za skavtizem, potem ko je dobil v roke Baden Powellovo knjigo Skavt. Že poleti 1952 je tudi peljal svoje fante na prvi tabor, na Višarje. Kmalu so se še drugi vzgojitelji in duhovniki ogreli za to mladinsko gibanje, med njimi prof. Oton Berce in prof. Ivan Theuerschuh, kasnejši dolgoletni starešina. Skavtinje so nastale sedem let kasneje po prizadevanju dr. Jožeta Prešerna in dveh neutrudnih voditeljic, Vere Lozej in Ljube Smotlak, ki imata zasluge tudi za ustanovitev skavtinj v Gorici. Začetne težave so bile seveda v pomanjkanju opreme in sredstev; predstavljam si, da so bili nekoč skavti bolj skromni in potrpežljivi, kot smo danes; na prvih taborih so imeli stare vojaške šotore brez dna, večkrat tudi brez palic, niso poznali spalnih vreč in niti zračnih blazin, tudi žepnih svetilk ni bilo. Za vse so si morali pomagati sami in se prilagoditi razmeram. Težave so bile tudi s strokovnim gradivom za voditelje, dokler ni izšel leta 1963 »Skavtski priročnik«. Kljub vsemu temu pa je gibanje imelo takoj velik uspeh in je tudi danes prav tako privlačno, kot je bilo nekoč.

Kakšni so bili v teh štirih desetletjih stiki in odnosi med slovenskimi in italijanskimi skavti?

Naša organizacija tudi danes še ni priznana niti v državnem merilu niti mednarodno. Ko je dr. Prešeren ustanovil skavtinje, se je pogovarjal z vodstvom AGI (Associazione guide italiane) glede priznanja na državni ravni, toda pogoj je bil vključitev v italijansko organizacijo brez garancij za naš jezik in naše simbole. Isto stališče je bilo potrjeno še pred kakimi desetimi leti. Morda so danes razmere nekoliko spremenjene, da bi bilo vredno spet odpreti vprašanje priznanja. Kljub temu pa vsa ta leta obstaja določeno sodelovanje z drugimi skavtskimi skupinami v Trstu, pred-

vsem z AGESCI, ki so katoliški skavti in ki so nam najbolj sorodni po metodologiji in oblikah delovanja. Z njimi in z drugimi skupinami smo v preteklih letih oblikovali nekaj večjih manifestacij, npr. božične maše ali baklade ob dnevu spomina (22. februar je svetovni dan skavtizma). Večinoma pa poteka sodelovanje na ravni voditeljev, tako da se udeležimo npr. kake taborne šole.

Veliko več pozornosti smo vsa leta posvečali stikom z drugimi slovenskimi skavti. Večkrat smo taborili skupaj s koroškimi skavti in iz narodnih razlogov tudi prirejali taborne na Koroškem. Skupaj z Goričani in Korošci tudi prirejamo vsako leto »skavtjado«, športno srečanje v skavtskih panogah. Zdaj imamo stike tudi s skavti iz Slovenije.

Koliko je sedaj skavtov na Tržaškem?

Aktivnih članov je okrog 350, vendar v to število niso vključen starejši člani, ki ne sodelujejo več redno, se pa občasno udeležujejo naših pobud. Število se seveda v letih spreminja. Iz začetnih skupin se je organizacija razvila v današnjo obliko in razvejanost v sedemdesetih letih. Spominjam se, da so imeli pred desetimi let po dva podtabora volčičev in veric, to pomeni 120 najmlajših na taboru istočasno. Danes je dost manj otrok, zato je tudi manj skupin. Toda opažamo nov pojav: starejši se dlje zadržujejo v organizaciji. Zato smo morali bolje urediti delovanje tretje starostne skupine, to je vejo roverjev in potopnic.

Kateri so najpomembnejši podvigi skavtske organizacije na Tržaškem, ki si jih velja zapomniti?

Prvemu obdobju, v katerem se je številčno pa tudi kvalitativno u trdilo delovanje skupine, je sledilo obdobje večje skrbi za javno delovanje. Tako je nastal leta 1961 pevski zbor, najprej ženski, ki se je nato razvil v mešanega in je nastopal vse do leta 1969. V začetku šestdesetih let smo se udeležili mednarodnega jamboreeja v

NAŠA DRUŠTVA

Amaterski oder s Proseka in Kontovela »Jaka Štoka«

Na Proseku in Kontovelu deluje priljubljena dramska skupina, poimenovana po domačinu Jaki Štoka, pisatelju, režiserju in prosvetnem delavcu, ki je umrl leta 1922. Pravzaprav ni društvo v pravem pomenu besede, saj se Amaterski oder ukvarja pretežno z gledališkimi predstavami, gre pa za povsem samostojno skupino z lastnim statutom, lastnim sežemem, ki večkrat organizira tudi kako kulturno prireditev.

Dramsko delovanje ima v obeh vaseh nad Trstom že več kot stoletno tradicijo; ljubezen do gledališča je vaščanom takorekoč že v krvi. Prva igra, ki je bila uprizorjena na Proseku, je bila »Županova Micka« leta 1878. Nasploh pa imata obe vasi zelo bogato kulturno zgodovino. V prejšnjem stoletju je bilo na Proseku ustanovljeno Bralno društvo, nekaj let kasneje še Pevsko društvo »Hajdrih«, na Kontovelu pa so v istem obdobju ustanovili Pevsko društvo »Danica«. Delovanje teh organizacij je bilo, kot pričajo tudi članki v raznih občilih iz tistega časa, zelo bogato in razvejano, saj je bilo gledaliških predstav, pevskih nastopov, kulturnih prireditev, proslav in raznih zabavnih srečanj res veliko. Svojim društvom so pri delu pomagali vsi domačini. Med prvo svetovno vojno je seveda delovanje zamrlo, obnovilo pa se je po vojni, ko je bil ustanovljen »Ljudski oder«. Vsakršna slovenska dejavnost pa je bila seveda ponovno ukinjena v času fašizma. Prisilni kulturni molk je trajal do konca druge svetovne vojne.

Takoj, ko se je svetovni spopad zaključil, so si domačini s Proseka in Kontovela spet zavihali rokave, saj je bila po tolikih letih prisilnega molka močno občutena potreba po obnovitvi kulturno-prosvetnega in seveda tudi dramskega delovanja. Z velikim navdušenjem so se ljudje lotili dela in rezultati so bili kmalu vidni. Na žalost pa je že leta 1948 kominform povzročil tudi pri nas razdor med Slovenci, tako da sta na Proseku in Kontovelu nastali dve prosvetni društvi, vsaka s svojo dramsko skupino, vendar obe brez prave volje do dela. Šele čez nekaj let se je začelo stanje polagoma spet izboljševati.

O zgodovini kulturnega delovanja v obeh vaseh bi se dalo še marsikaj povedati, vendar vsega v nekaj vrsticah res ni mogoče napisati. Preidimo torej na sodobnejši čas. Marca 1970 so se člani dosedanje dramske skupine Prosvetnega društva Prosek Kontovel (v okviru društva je med drugim delovala tudi godba na pihala) ustanovili samostojno skupino z namenom, da čim bolj razširijo dramsko dejavnost v obeh vaseh in pritegnejo zanimanje mladine. Oboje jim je uspelo, saj je Amaterski oder od tedaj dalje pa do danes naredil veliko in tudi požel velike uspehe. V tridesetih letih neprekinjenega delovanja je s to skupino sodelovalo kakih 150 oseb, od starejših do mlajših.

Podatke o novjšem obdobju sta nam posredovala predsednik Amaterskega odra Darjo Rupel in

Člani Amaterskega odra »Jaka Štoka« s Proseka in Kontovela

tajnik Egon Štoka. Predvsem sta opozorila, da ima skupina največji problem zaradi režiserjev. Kakih 15 let je domače igralce vodil Stane Raztresen, posamezne igre so med drugimi režirali tudi Adrian Rustja, Igor Malalan, Drago Gorup, Branko Kraljevič, Zvonka Radojevič, Nadja Štoka in še kdo. »Stalnega« režiserja, na katerega bi se Amaterski oder lahko vedno obrnil, pa je nemogoče dobiti.

Igralci s Proseka in Kontovela imajo vaje dvakrat tedensko. Novih, mlajših članov, je trenutno 12, ostalih, ki že več let sodelujejo, pa je nad 20. Amaterski oder »Jaka Štoka«, kot sta povedala predsednik in tajnik, doživi vsakih pet let krizo zaradi »zamenjave generacije«, ko nekoliko starejši zapustijo oder in ko pristopijo mladi, s katerimi je treba seveda spet vse začeti znova. Predstavnike odra pa zelo zaskrblja demografski padec, saj je na Proseku in Kontovelu v osnovnih šolah zelo malo otrok in torej malo — bodočih igralcev Amaterskega odra.

Kar zadeva finančno plat, se oder »Jaka Štoka« za silo preživ-

lja, saj dobiva prispevke dežele, ZSKD ter Openske Hranilnice in posojilnice, deloma pa se tudi sam financira z raznimi predstavami in predvsem proslavo ob 8. marcu. Scenografije izdelujejo lastnoročno člani skupine, prav tako pa v veliki meri poskrbijo tudi za izdelavo kostumov.

Amaterski oder »Jaka Štoka« priredi letno vsaj po eno premiero, poleg tega pa organizira tudi Prešernovo proslavo ter razna druga srečanja in gostovanja drugih gledaliških skupin ter sodeluje pri vseh drugih kulturnih pobudah na Proseku in Kontovelu. Med najbolj uspešnimi predstavami v teh treh desetletjih neprekinjenega delovanja naj omenimo igre »Trije tički« Jake Štoka, »Ločitev« Josipa Tavčarja, »Šagra« Radeta Pregarca ter glasbeno igro »Gospod Evstahij s Proseka«. Po vemo naj še, da oder s Proseka in Kontovela goji že več let prijateljske stike z raznimi sorodnimi skupinami iz Slovenije, v zadnjem času pa tudi iz Koroške. Prav ko-

(hj)

III ➔ 8

Ambrož Kodolja Ob bosanskem loncu

Zelo zgodaj sem ugotovil, da je delitev verstev med civilizirana ali razvita in primitivna zelo napačna. Tako so v Evropi »brihtali glave« vsem, ki so tako ali drugače bili deležni poslušati ali celo študirati primerjalni študij verstev.

Islam so vsaj nekateri profesorji uvrščali v drugo skupino. Na ozemlju sedanje Bosne je že vrsto let bil viden vpliv islamskega fundamentalizma, ki je bil zakoreninjen v bosanskih muslimanih. Ti so ga z migracijo prenašali po celotni nekdanji Jugoslaviji pa tudi preko njenih meja, kamor jih je zaneslo življenje. Pravoslavni Srbi, zlasti tisti, ki so bili bolj narodno zavedni, so radi poudarjali, da so oni zadnji obrambni zid s srbskim pravoslavjem, ki brani pred nevarnim izbruhom islamizacije. Slovenija, in z njo tudi Hrvaška se z njim samo posredno srečujeta... Tu je tudi eden od razlogov, zakaj so se Srbi na ekumenskem področju lažje soočali s Slovenci kot s Hrvati. V ozadju niso bili samo nacionalni problemi, ampak tudi strah pred islamom, ki so ga Hrvatje čutili manj od Srbov. V obdobju šestdesetih let je prišlo med bosanskimi muslimani do prave tihe vojne. Nekateri bosanski muslimani so se začeli zavedati, ko so proučevali svoje korenine, da so pravzaprav pomuslimanjeni pravoslavni Srbi. Tako so se zapažali nekakšni prebegi iz muslimanstva v pravoslavje, kar je prinašalo neko čudno vzdušje med muslimani samimi. Nekje okrog leta 1965 je književnik dr. Esad Čimić dal vsaj za tisti čas drzen intervju za sарајevsko Oslobođenje. Približno tako je povedal: »Moj oče, kot pogla-

var muslimanske družine, se je takole odločil; da bo en sin po narodnosti Srb, drugi Hrvat, sam pa ostaja musliman.« Ta primer nam le po ponazarja bosanski problem, ki ni samo narodnostni, ampak predvsem verski. Mešanica verstev, ali bosanski verski konglomerat, je za reševanje kakršnih koli problemov, pa naj bodo narodni, gospodarski, politični, zdravstveni ali kulturni zelo pomembna, saj je preč vsemi ostalimi problemi najprej verski in šele potem pridejo ostali. To se zelo težko sprejme, vendar je tako in muslimanski izobraženci na to redno in vedno opozarjajo.

Verski pristop o vrednotenju vere je pri muslimanih drugačen kot ga pozna krščanstvo, protestantizem, ali judovstvo. Islam je in ostane najprej vera mož! Može so krojili muslimansko zgodovino, kulturo, politiko, njihovo versko in narodnostno zavest in to bodo tudi v bodoče, ne glede na to, kje živijo. To spoznanje je za kvazi civilizirane Evropejce skoraj nesprejemljivo. Posebej še, če imamo opravka z ljudmi, ki so se srečali samo z romanskim krščanstvom. Rimska Cerkve je prav v romanskih deželah velikokrat požensčila Kristusovo o znanilo. Ni tu samo problem ženske populacije v Cerkvi, pač pa predvsem vdora osladnosti tega sporočila, ki je za moško populacijo odbijajoč! Ta pojav v islamu ne obstaja. Zato je njihovo oznanjevanje predvsem pa življenjsko pričevanje pristnejše. (Ne trdim, da tega v krščanstvu ni!) Del tega je bil opazen prav v polpretekli zgodovini Bosansko-hercegovski komunisti, ki so po narodnosti pripadali neodredeljenim muslimanom, so sicer bili komunisti, kot v celotni tedanj Jugoslaviji, v veliki večini pa so ostajali muslimani. To je bilo tedanj partiji poznano in se niti ni veliko ubadala s tem, če so hodili na kla-

